Autoreferat

1. **Imię i nazwisko:** Danuta Łazarska

2. **Posiadane dyplomy, stopnie naukowe z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytuł rozprawy doktorskiej:**

1989 – dyplom ukończenia Fakultatywnego Studium Dziennikarskiego (Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. KEN w Krakowie).

1992 – dyplom magistra filologii polskiej (Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. KEN w Krakowie), na podstawie pracy pt: *Doskonalenie opisu na lekcjach języka polskiego w szkole podstawowej,* napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Anny Dyduchowej.

2002 – dyplom doktora nauk humanistycznych w zakresie literaturoznawstwa (Akademia Pedagogiczna im. KEN w Krakowie), na podstawie rozprawy pt: *Publicystyczne wypowiedzi uczniów w procesie dydaktycznym szkoły podstawowej (analiza ich funkcji, uwarunkowań i rozwoju)*, promotor: prof. dr hab. Zenon Uryga (recenzenci w przewodzie doktorskim: prof. dr hab. Maria Jędrychowska, prof. dr hab. Władysław Sawrycki).

2003 – dyplom ukończenia Studiów Podyplomowych w zakresie „Organizacja i zarządzanie oświatą" (Akademia Pedagogiczna im. KEN w Krakowie).

3. **Zatrudnienie w jednostkach edukacyjnych i naukowych:**

Po ukończeniu studiów magisterskich pracowałam w okresie od 1 września 1992 do 30 sierpnia 2001 roku jako nauczycielka języka polskiego w Szkole Podstawowej nr 57 (po zmianie numeru SP nr 162) w Krakowie. W roku 1994 opracowałam i wdrożyłam autorski program klasy dziennikarskiej (klasy VI-VIII), którego podstawę stanowiły, oprócz tradycyjnych metod nauczania, metody aktywne – w tym techniki wyodrębnione przez Celestyna Freineta. Antropocentryczne wyznaczniki programu pozwalały widzieć wyraźnie wpisaną weń integrację kształcenia polonistycznego (przy szczególnym uwzględnieniu edukacji czytelniczej i medialnej) z całym procesem wychowawczym szkoły. Program ten posłużył mi do szerokiego obszaru polonistycznych badań naukowych, które podjęłam, rozpoczynając studia doktoranckie w Instytucie Filologii Polskiej ówczesnej WSP w Krakowie. W roku 1996 uczestniczyłam w organizacji Światowego Kongresu Nauczycieli – Animatorów

Pedagogiki Celestyna Freineta i odpowiadałam za koordynację biura tłumaczy. W szkole realizowałam społecznie wiele przedsięwzięć. Założyłam w niej klub dla nauczycieli zainspirowanych pedagogiką Freinetowską (należeli do niego też nauczyciele z okolicznych szkół), zaś dla nastolatków z klas, w których uczyłam, na przykład kluby języka esperanto i języka francuskiego, nieodpłatnie przybliżając chętnym uczniom znajomość wymienionych tu języków i kulturę Francji.

Z dniem 1 kwietnia 2000 roku oddelegowano mnie do pracy w Kuratorium Oświaty w Krakowie. Funkcję wizytatora pełniłam do 30 września 2003 roku. Do moich zadań należało: opiniowanie wniosków szkół ubiegających się o nadanie uprawnień szkół publicznych; nadzorowanie niepublicznych i publicznych szkół ponadgimnazjalnych na terenie Małopolski; prowadzenie współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego oraz organami prowadzącymi szkoły prywatne; uczestniczenie w pracach rozmaitych komisji; wielokrotne przewodniczenie Komisji Kwalifikacyjnej ds. awansu zawodowego na stopień nauczyciela dyplomowanego. W okresie od grudnia 2000 do września 2003 roku pełniłam funkcję pełnomocnika ds. upowszechniania nauczania języków obcych na terenie Małopolski. Równocześnie jako doktorantka prowadziłam zajęcia dla studentów z dydaktyki literatury i języka polskiego w Instytucie Filologii Polskiej AP w Krakowie.

Dnia 1 października 2002 zostałam zatrudniona na stanowisku adiunkta w Instytucie Filologii Polskiej Akademii Pedagogicznej im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie (obecnie Uniwersytet Pedagogiczny), z którą nadal jestem związana.

4. **Wskazanie osiągnięcia stanowiącego podstawę postępowania habilitacyjnego:**

Monografia książkowa: ***Osoba ucznia w świadomości studentów polonistyki. O związku literaturoznawstwa z dydaktyką,*** **Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków 2015.**

Sygnalizowane w tytule książki zagadnienie wyrasta z mojego głębokiego przekonania o konieczności antropocentrycznego sprofilowania kształcenia kandydatów na nauczycieli polonistów, kształcenia podmiotowego – obecnego również w wielu wypowiedziach znawców międzywojennych i współczesnych. Uważam, że wszelkie próby badawcze studentów, skoncentrowane na człowieku w literaturze i kulturze, prowadzone w toku zajęć kierunkowych, dydaktycznych i kursów interdyscyplinarnych służą nabywaniu i rozwijaniu umiejętności, otwierających adeptów polonistyki nauczycielskiej na stawianie pytań o własną tożsamość –

jako ludzi, studentów, przyszłych nauczycieli oraz pytań o osobę ucznia – człowieka i odbiorcę literatury. W świetle personalizmu chrześcijańskiego i jego antropologicznych kierunków atrybutami osoby ludzkiej – najdoskonalszego bytu w świecie – są: aktywność intelektualna, kreatywność, dążenie do samopoznania, rozwoju wewnętrznego, godnego życia, zdolność do relacyjności czy potrzeba życia we wspólnocie. Uświadomienie sobie przez słuchaczy tego, kim jest człowiek jako osoba i jakie przymioty posiada, to pierwszy krok w budowaniu wspólnego spotkania Ja studenta z Ty nastolatka, także w duchu antropologiczno-kulturowej dydaktyki przedmiotu. Wyodrębniam dwie drogi spotkań przyszłego polonisty z uczniem. Bezpośrednią, która dotyczy kontaktu twarzą w twarz obydwu podmiotów podczas ich wspólnych odczytań literatury oraz pośrednią, która odnosi się do indywidualnego spotkania: nastolatka z utworem literackim podczas lekcji, studenta polonistyki z literaturą piękną, przedmiotową i interdyscyplinarną w czasie zajęć uniwersyteckich oraz tegoż studenta z nastolatkiem za pośrednictwem świadectw uczniowskiego odbioru literatury. Nakreślone drogi sprzyjają lekturze i interpretacji „twarzy" ucznia, który jako nieukierunkowany, czyli odbiorca literatury niesterowany pytaniami i poleceniami nauczyciela, prowadzi namysł nad sobą samym oraz drugim człowiekiem. Służą one prezentowaniu i odkrywaniu przez przyszłego polonistę własnej „twarzy" – człowieka jako osoby i kandydata na nauczyciela. Tak zarysowanej problematyce poświęcona jest ta książka.

Dydaktyk literatury zainteresowany proponowaną w rozprawie tematyką narażony jest na wiele niebezpieczeństw. Jednym z nich może być zarzut zbytniej interdyscyplinarności. Rozprawa naukowa, której celem jest namysł nad przygotowaniem polonisty w toku studiów literaturoznawczych i dydaktycznych do otwarcia na ucznia i siebie samego, wymaga czerpania z metodologii różnych dziedzin. O niekorzystnej metodologicznie sytuacji dydaktyków zainteresowanych kwestiami pedeutologicznymi w kształceniu nauczycieli polonistów oraz o potrzebie sięgania do zagadnień interdyscyplinarnych od lat piszą znawcy. W monografii nie zostaje również zachowana w obrębie samego literaturoznawstwa czystość metodologiczna. Wynika to między innymi z rozważań prowadzonych na temat związku między antropologicznie ukierunkowanymi badaniami literackimi, krytyką etyczną, interpretacją hermeneutyczną, rolą literatury z perspektywy wymienionych tu obszarów naukowych a przygotowaniem studentów polonistyki do wykonywania zawodu nauczyciela.

Na gruncie polskim powstało sporo publikacji przedstawiających w szerokim zakresie związki literaturoznawstwa z dydaktyką. To właśnie rozpoznanie owych powiązań zajmuje sporo miejsca w tej książce. Sformułowane w niej refleksje nad relacją spotkania się dydaktyki uniwersyteckiej i szkolnej z literaturoznawstwem różnią się od już istniejących tym, że ich

fundamentem są badania empiryczne. Zamysł ich prowadzenia dojrzewał w atmosferze dyskusji znawców nad szkolną oraz uniwersytecką edukacją polonistyczną i miejscem w niej ucznia, nauczyciela, literatury. Do realizacji badań właściwych również przyczyniły się wyraźne „zwroty" w badaniach literackich i otwarcie się specjalistów na ich empiryzację oraz na prowadzenie studium przypadku (*case study*). Inspirowały one do tego, by w centrum procedury badawczej ulokować ucznia i studenta polonistyki – jako ludzi, odbiorców literatury, a także odbiorców obrazu człowieka i życia. Impulsem do podjęcia badań było też przekonanie o niedoborze wieloaspektowych i szeroko zakrojonych działań empirycznych, sprofilowanych dydaktycznie i literaturoznawczo, dzięki którym można dotknąć człowieka oraz przyjrzeć się temu, w jaki sposób postrzega on literaturę, obserwuje, poznaje rzeczywistość szkolną, uniwersytecką, literacką, w jakie relacje wchodzi z obiema, jak kontroluje i rejestruje wszystko, co się w nim samym i w otaczających go światach wydarza. Podstawą badań jakościowych stały się powiązane ze sobą metody badań pedagogicznych i zdobycze metodologii nauk socjologicznych.

Uczniowie, których objęłam badaniami, czytali indywidualnie, ale w czasie lekcji języka polskiego, w klasach IV–VI szkoły podstawowej *Świniopasa* Hansa Christiana Andersena, w oddziałach I–III gimnazjum *Słonia* Sławomira Mrożka, a w klasach I–III liceum *Tego, który czynił dobrze* Oskara Wilde'a. Następnie zapisywali refleksje na temat przeczytanego tekstu. Analizie poddałam 848 zebranych dokumentów – świadectw uczniowskiego odbioru literatury. Pytania badawcze dotyczyły tego: Co interesuje nastolatków w niewymuszonym spotkaniu z literaturą? Jakie postawy przyjmują oni wobec tekstu, mając świadomość, że nie będą oceniani? W jaki sposób obcują z literaturą, kiedy *de facto* nie muszą? Czym dla nich może być literatura? Jaką pełni ona funkcję w spontanicznym odbiorze? Kim jest uczeń – jako człowiek i jako odbiorca literatury? W jakim stopniu staje się odbiorcą pragnącym swobodnie doświadczać tekstu, a w jakim odbiorcą zdyscyplinowanym – modelowym, próbującym sprostać oczekiwaniom autora?

Badania wśród kandydatów na polonistów prowadziłam w dwóch grupach: *S* (studenci I, III roku studiów licencjackich/jednolitych magisterskich i II roku uzupełniających studiów magisterskich lub V roku jednolitych studiów magisterskich – słuchacze sześciu polskich uczelni, kształcących nauczycieli) *i ES* (studenci III roku studiów stacjonarnych i IV roku niestacjonarnych studiów magisterskich lub I roku uzupełniających studiów magisterskich, uczestnicy zajęć fakultatywnych). Słuchacze z grupy *S* wypełniali ankietę dotyczącą „spotkań z Innym", relacji osobowych zachodzących w trakcie lekcji literatury i redagowali prace pisemne na temat pojmowania przez nich: osoby ucznia – człowieka i odbiorcy literatury oraz

literatury i roli, jaką ona pełni dla słuchacza polonistyki w wymiarze osobistym, naukowym, zawodowym. Interesowało mnie uzyskanie odpowiedzi na następujące pytania: Czym dla nich jest literatura w wymiarze osobistym, jako dla studentów polonistyki i jako dla przyszłych nauczycieli? Jaką pełni ona funkcję w nakreślonych tu wymiarach? Czym są dla słuchaczy studia polonistyczne? Jak rozumieją oni osobę ucznia? Kim jest dla nich uczeń? Czy i jakie zagadnienia literaturoznawcze mogą ich otwierać na poznawanie, diagnozowanie, doświadczenie osoby ucznia? Jak definiują oni sformułowanie: „spotkania z Innym"? Czy i jakie dostrzegają relacje osobowe, zachodzące w toku lekcji literatury? W istocie stawiałam pytanie, kim jest nowe pokolenie przyszłych polonistów jako odbiorców literatury i odbiorców osoby ucznia? W sumie przeanalizowałam 1235 dokumentów (prac pisemnych i ankiet).

Studenci z grupy *ES* zostali poddani eksperymentowi badawczemu i potraktowani jak wielokrotne studia przypadków. Badania prowadzone wśród uczestników eksperymentu można by nazwać badaniami w działaniu, sprofilowanymi transformacyjnie i antropologicznie. Interesowało mnie: Jaką przyjmą oni strategię w czasie indywidualnego spotkania najpierw z utworami Andersena, Mrożka, Wilde'a, następnie ze świadectwami uczniowskiego odbioru tych tekstów? Czy i w jakim stopniu samodzielne obcowanie z zapiskami nastolatków otworzy ich na osobę ucznia? Jaką strategię obiorą w kontekstowo ukierunkowanym spotkaniu z tekstami młodych odbiorców? W jakim stopniu kontekstualne czytanie oraz interpretowanie refleksji dzieci i młodzieży rozbudzi w studentach namysł nad: ich własnym Ja – człowieka, studenta, kandydata na polonistę, nad relacjami między literaturoznawstwem a dydaktyką czy nad literaturą i jej funkcją w szkolnej i uniwersyteckiej edukacji polonistycznej? Źródłami zgromadzonych informacji stały się dokumenty pisemne – sporządzane na bieżąco przez grupę *ES;* wywiady grupowe; swobodne i luźne uwagi – odnotowywane przeze mnie w czasie obserwacji uczestniczącej. W sumie przebadałam 540 wypowiedzi pisemnych, o różnej objętości, oraz nagrałam dwie i pół godziny wywiadów. Łącznie przeanalizowałam 1775 dokumentów pisemnych słuchaczy obydwu grup: *S* i *ES*.

Rozprawa składa się z sześciu rozdziałów. W rozdziale 1. przedstawiam namysł nad celami kształcenia przyszłych polonistów, ukierunkowanymi na człowieka, także ucznia. Zarysowuję tym samym koncepcję kształcenia nauczycieli, pożądany i zaprojektowany w procesie polonistycznej edukacji uniwersyteckiej ich wizerunek w świetle wybranych stanowisk specjalistów międzywojennych, znawców z okresu PRL-u oraz współczesnych literaturoznawców i językoznawców, jak i dydaktyków literatury i języka polskiego. Myślą wiążącą refleksje nad proponowanymi kwestiami jest głębokie przeświadczenie

o ponadczasowej roli, jaką miał i nadal ma do spełnienia polonista, o mocy nauczycieli (szkolnych, akademickich), sile literatury, którą może wykorzystać, jeśli tylko zechce, przysposabiający się do zawodu uczestnik zajęć.

W rozdziale 2. prezentuję nurty refleksji nad postrzeganiem osoby ucznia. Tu także wychodzę od zasygnalizowania wybranych punktów widzenia specjalistów z lat 20.i 30. minionego stulecia. Ukazuję różne sposoby pojmowania przez nich wychowanka oraz jego udziału i miejsca w czasie lekcji na tle dominujących wówczas metodologii badań literackich oraz nowych kierunków w psychologii i pedagogice. Następnie piszę o znaczeniu teorii Romana Ingardena dla metodologii zorientowanych w latach 70. na odbiorcę literatury i przechodzę do nowoczesnych sposobów postrzegania ucznia. Zarysowuję istniejące już oraz możliwe obszary refleksji nad jego osobą, powiązane z koncepcjami literaturoznawczymi, lansującymi antropologiczny, etyczny oraz hermeneutyczny wymiar kontaktu z literaturą. Wyodrębniam cztery współczesne spojrzenia na ucznia jako: Innego, podmiotu relacyjnego w szkolnej przestrzeni obcowania z człowiekiem, podmiotu poszukującego roli własnej i miejsca literatury oraz podmiotu doświadczanego.

O studenckich próbach postrzegania i definiowania nastolatka jako człowieka i jako odbiorcy literatury oraz rozumienia formuły „spotkania z Innym", ujmowania i opisywania relacji osobowych, zachodzących podczas lekcji literatury piszę w rozdziale 3. Wykorzystuję w tym celu wyniki zarówno badania ankietowego, jak i analizy zredagowanej przez słuchaczy pracy pisemnej. Rozważania tu pomieszczone dają podstawy, by zarysować także wizerunek kandydatów do zawodu (grupa *S*) i ich poglądy na temat ucznia, literatury, nauczyciela polonisty i związku między dydaktyką a literaturoznawstwem oraz dydaktyką a zagadnieniami interdyscyplinarnymi.

W rozdziale 4. koncentruję uwagę na roli studiów nad literaturą w procesie odkrywania przez studenta samego siebie i osoby ucznia. Piszę w nim o znaczeniu wybranych zagadnień literaturoznawczych dla przedmiotowej kwestii. Sięgam do różnych odmian antropologii literatury, krytyki etycznej i interpretacji hermeneutycznej. Pokazuję ich związek z dydaktyką w świetle wybranych stanowisk znawców. Tę część rozprawy zamykają wnioski badawcze, sformułowane na podstawie analizy pracy pisemnej, zredagowanej przez słuchaczy z grupy *S*. Przynoszą one odpowiedź na temat tego, czym okazała się dla nich literatura i jej funkcje w wymiarze osobistym, naukowym i zawodowym.

Ucznia jako szkolnego odbiorcę literatury sytuuję w centrum rozdziału 5. Zamieszczam w nim wnioski z badań nad nieukierunkowanym spotkaniem nastolatków z utworami: Andersena, Mrożka i Wilde'a. Prowadząc rozważania na temat walorów i roli wybranych

tekstów literackich na lekcjach języka polskiego, wydzielam, na podstawie analizy materiału empirycznego, trzy uzupełniające się kategorie szkolnego odbioru literatury: antropologiczno-etyczną, antropologiczno-kulturową i antropologiczno-egzystencjalną. Omawiając je, ukazuję osobę ucznia – człowieka i odbiorcę prozy oraz zależność między tym, kim on jest jako człowiek, a tym, w jaki sposób obcuje z literaturą. Rozdział ten dopełniają obszerne wnioski, skoncentrowane wokół tego, czym dla uczniów było spotkanie z konkretnymi utworami i jaką rolę im przypisali.

Koncepcję badań eksperymentalnych, przeprowadzonych wśród słuchaczy z grupy *ES* prezentuję w rozdziale 6. W rezultacie wyodrębniam w nim trzy strategie studenckiego spotkania z nastolatkami: kontrolno-oceniającą (w czasie nieuprzedzonego instrukcjami czytania świadectw uczniowskiego odbioru literatury), antropologiczno-etyczną i intrapersonalną. Wydzielenie dwóch ostatnich – najbardziej pożądanych w procesie otwierania przyszłych polonistów na osobę ucznia – było uwarunkowane kontekstualnym ukierunkowaniem kontaktu słuchaczy ze świadectwami szkolnego odbioru literatury. Interpretowanie i doświadczanie zapisanej w pracach „twarzy" młodych w kontekście psychologicznym, filozoficznym, socjologicznym i pedagogicznym sprowokowało badanych do wieloaspektowych refleksji. Wśród nich ważne miejsce zajęły te nad związkami zachodzącymi między literaturoznawstwem, dydaktyką, innymi dyscyplinami naukowymi a nauczycielskim odkrywaniem osoby ucznia.

Namysł nad c z ł o w i e k i e m – uczniem i jego przyszłym nauczycielem oraz nad sposobami otwierania obydwu na rozmyślania o Innym w życiu i literaturze łączy, a właściwe powinien łączyć, szkolne i uniwersyteckie cele edukacji polonistycznej. Istotą zatem procesu kształcenia kandydatów na polonistów jest nauczyć ich patrzeć na nastolatków i na siebie w kategoriach interdyscyplinarnych. Nabycie tej umiejętności wiąże się z potrzebą rozwijania u nauczyciela sprawności wykorzystywania w czasie lektury dzieł literackich, także zdobyczy metodologicznych innych dziedzin naukowych oraz takiego czytania tekstów uczniowskich o utworach, aby było ono odkrywaniem zarówno osoby młodego autora, jego stosunku do literatury, jak i wybranych przez niego kierunków poszukiwania jej sensów. Rysuje się też konieczność uwrażliwienia słuchaczy na relacje, jakie zachodzą między uczniem a polonistą szkolnym oraz studentem a polonistą uniwersyteckim podczas spotkań z literaturą i świadectwami odbioru tej ostatniej. Wyczulenie ich na te kwestie będzie służyć kształtowaniu świadomości znaczenia międzyludzkich powiązań dla osobowego rozwoju uczestników takich spotkań.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych:

Fundamentem moich pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych, związanych z teorią i praktyką dydaktyczną, są badania diagnostyczne, prowadzone w latach 2003–2014. Przedstawiając w publikacjach ich rezultaty, łączę wiedzę z różnych dyscyplin naukowych: literaturoznawstwa, filozofii, socjologii, psychologii, pedagogiki i ukazuję związki między wybranymi zagadnieniami literaturoznawczymi a dydaktyką i innymi dziedzinami nauki. Koncentruję uwagę na sześciu obszarach zainteresowań.

Obszar pierwszy: szkolna recepcjach literatury. Dotyczy on badań prowadzonych nieprzerwanie od roku 2007 wśród uczniów – niesterowanych instrukcjami nauczyciela odbiorców utworów. Celem głównym tego przedsięwzięcia było diagnozowanie: oczekiwań młodych wobec tekstów literackich; oddziaływania tych ostatnich na lekcyjnych czytelników; indywidualnych sposobów odczytania literatury oraz z tego, co nieprofesjonalni odbiorcy są w stanie z nią zrobić, kiedy wiedzą, że nie będą oceniani. W sumie opublikowałam na ten temat osiem artykułów. Sporo uwagi poświęciłam na rozpoznanie przebiegu spotkania uczniów szkoły podstawowej, gimnazjum i liceum z utworami: Andersena, Mrożka, Wilde'a – innymi niż te w przedstawionej książce (efekty niektórych badań uznanych za kontrolne są jeszcze przygotowywane do publikacji lub zostały przyjęte do druku). Interesowały mnie między innymi refleksje badanych nad człowiekiem, jego życiem, relacjami międzyludzkimi, ich nastawienie do Innego (np.: bohatera literackiego, autora tekstu), nienarzucony przez nauczyciela kierunek interpretacji literatury oraz uwarunkowania odbioru utworów. Celem głównym stało się szukanie odpowiedzi na pytanie: kim jest nastolatek jako człowiek i nieukierunkowany odbiorca literatury.

Obszar drugi: szkolny odbiór innych tekstów kultury. Badanie uczniowskiej recepcji tekstów kultury wiążę, na przykład z diagnozowaniem postaw młodzieży wobec programów telewizyjnych i filmów. Od roku 2010 moje zainteresowania badawcze skupiają się także wokół tego, jak młodzi widzą wielkich i zasłużonych dla ojczyzny oraz świata Polaków i jaki jest ich stosunek do zagadnień związanych z komunikacją międzykulturową. W związku z tym prowadziłam badania nad szkolnym odbiorem fragmentów z dzienników, pamiętników, listów Marii Skłodowskiej-Curie i Fryderyka Chopina – geniuszy w swoich dziedzinach, ale przede wszystkim pełnych emocji ludzi (małżonków, rodziców, patriotów). Wiele czasu poświęciłam również spotkaniu krakowskich licealistów z kulturowym obrazem Wilna i Wileńszczyzny, przedstawionym w eseju Tomasa Venclovy, pracy etnograficznej Oskara Kolberga i wywiadzie udzielonym przez Czesława Niemena (uczniowska ich recepcja, poświadczona

450 świadectwami odbiorczymi została w grudniu 2014 roku oddana do druku). Chodziło mi o rozpoznanie indywidualnego sposobu odbioru owych tekstów oraz nastawienia nieukierunkowanych poleceniami nauczyciela nastolatków do problematyki wielokulturowości, pamięci w kulturze i kultury pamięci. Interesowało mnie też, czy i w jakim stopniu kontakt z nie swoim umocni ich do ukazania walorów i sensów bycia u siebie oraz stanie się pretekstem do definiowania swojskości w kontekście związków Polski z Litwą. W sumie opublikowałam osiem artykułów na temat uczniowskiej recepcji różnych tekstów kultury. Warto dodać, że wnioski z badań nad szkolnym odbiorem literatury oraz innych tekstów kultury splatam rozważaniami na temat walorów proponowanych uczniom tekstów i ich znaczenia w formowaniu osoby nastolatka; roli w edukacji polonistycznej lektury niesterowanej instrukcjami nauczycielskimi oraz jej związku na przykład z antropologicznym i etycznym odbiorem literatury. Efekty badawcze omawiam z perspektywy metodologii literaturoznawczych, dla których ważne jest badanie tego, co odbiorca robi z tekstem i jak tekst na niego działa.

Obszar trzeci: uczniowie i ich wewnętrzne dylematy oraz oczekiwania wobec drugiego człowieka. To pole zainteresowań jest ściśle związane z badaniami, które prowadziłam w okresie 2003–2010. Umożliwiły mi one zdiagnozowanie: lęków i niepokojów współczesnej młodzieży; sposobów rozumienia przez nią moralności; problemów z wyborem dróg życiowych; postaw manifestowanych przez nastolatków wobec polonistów oraz oczekiwań wypowiadanych przez młodzież pod adresem nauczycieli. To właśnie wielorako uwarunkowane obawy uczniów, ich wewnętrzne dylematy oraz pragnienia uznaję, w świetle przeprowadzonych badań, za ważne wyzwanie dla współczesnego nauczyciela polonisty, projektującego lekcje literatury. W sumie opublikowałam na ten temat cztery artykuły.

Obszar czwarty: student polonistyki jako refleksyjny praktykant. Badania prowadzone w latach 2008–2012 wśród przyszłych nauczycieli polonistów pozostawały w ścisłym związku z odbywanymi przez nich praktykami pedagogicznymi na różnych poziomach edukacji szkolnej oraz doświadczeniem wyniesionym ze szkół, w których sami byli uczniami. Celem podjętych przeze mnie poszukiwań badawczych było rozpoznanie, na podstawie analizy zapisków studentów, wielu kwestii, o których piszę w sześciu artykułach. Wśród nich ważne miejsce zajmuje na przykład diagnoza poglądów słuchaczy na temat konieczności permanentnego pogłębienia wiedzy i doskonalenia umiejętności nauczyciela polonisty powiązana ze studencką oceną umiejętności i wiedzy polonistów – opiekunów praktyki szkolnej. Badałam także efekty zaprojektowanych działań, mocno splatających dydaktykę z filozofią. Interesowało mnie rozpoznanie ich wpływu na: uwrażliwienie studentów na

człowieka, także ucznia, literaturę; rozwijanie w nich myśli antropologiczno-etycznej oraz rozbudzanie refleksji nad własnym przygotowaniem zawodowym i relacjami zachodzących między dydaktyką, literaturoznawstwem i innymi dziedzinami nauki. Nie bez znaczenia w otwieraniu słuchaczy na wieloaspektową (auto)refleksję okazały się dociekania badawcze związane z rozpoznaniem stosunku studentów do zagadnień wielokulturowych, sposobu rozumienia przez nich dialogu kultur oraz jego miejsca w edukacji polonistycznej. Istotne mogą być też wnioski z badań, w których przedstawiałam stanowisko słuchaczy pierwszego roku na temat ich nieporadności polonistycznych i roli studiów nauczycielskich.

Obszar piaty: doskonalenie i przygotowanie zawodowe nauczycieli polonistów. Podstawę tego pola poszukiwań empirycznych stanowiły badania ankietowe, przeprowadzone w roku 2006 i 2010 wśród pracujących w szkole polonistów. Wyniki sondaży, które opisałam w czterech publikacjach, dotyczyły: przyjmowanych przez badanych postaw wobec potrzeby czytania z uczniami różnych tekstów kultury i konieczności ciągłego doskonalenia swojej kompetencji zawodowej; stanowiska polonistów na temat mocnych i słabych stron przygotowania literaturoznawczego, językoznawczego i dydaktycznego absolwentów polonistyk rozpoczynających pracę w szkole; pożądanego w XXI wieku modelu ich kształcenia oraz tego, jakiego nauczyciela polonisty potrzebuje współczesna szkoła.

Obszar szósty: nauczanie języka polskiego jako obcego/odziedziczonego. Ważnym aspektem moich nowych zainteresowań jest diagnozowanie doświadczeń nauczycieli polonistów z różnych krajów na temat odbioru literatury przez ich uczniów. Potrzeba badawcza zrodziła się pod wpływem zajęć, które prowadziłam dla nauczycieli z Europy. Inspirowały one do tego, by rozbudzić w polonistach namysł nad wartością przekraczających granicę badań nad szkolną recepcją literatury oraz znaczeniem, jakie mogą mieć w ich prowadzeniu wybrane zagadnienia literaturoznawcze (artykuł w druku).

Na dorobek badawczy w zarysowanych wyżej obszarach składają się prace pozostające w związku z badaniami właściwymi (omówionymi w monografii *Osoba ucznia w świadomości studentów polonistyki. O związku literaturoznawstwa z dydaktyką*). Przedstawiam w nich między innymi wyniki badań, które nazwałam wstępnymi i kontrolnymi. Pierwsze przyczyniły się do wstępnego rozpoznania wielu interesujących mnie kwestii oraz precyzyjnego sformułowania problematyki, założeń i organizacji badań właściwych. Drugie pozwoliły zweryfikować wybrane efekty tych ostatnich. Poza te badania wykraczają jeszcze inne prace, w których prezentuję diagnozy niezwiązane z prowadzeniem badań właściwych lub rozważania teoretyczne, odnoszące się na przykład do: organizacji zajęć pozalekcyjnych, związków

dydaktyki z literaturoznawstwem, celów kształcenia nauczycieli i roli polonisty we współczesnej szkole.

Wyniki badań empirycznych publikowałam w polskich oraz zagranicznych monografiach wieloautorskich i czasopismach. Jestem również współredaktorką „Studia ad Didacticam Litterarum Polonarum et Linquae Polonae" 2010, tom II i redaktorką tomu V (2014) tegoż rocznika ukazującego się w serii „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis". Szczegółowy wykaz publikacji w załączeniu.

6. Organizacja konferencji naukowych:

W latach 2005–2008 współorganizowałam pięć konferencji: 1. *Wiązanie kształcenia językowego z literacko-kulturowym w szkołach ponadgimnazjalnych (*XII Jesienna Szkoła Dydaktyków Literatury i Języka, AP, Kraków 2005); 2. *Praktyczne przygotowanie studentów do zawodu nauczyciela* (AP, Kraków 2006); 3. *Regionalizm i krajoznawstwo w kształceniu polonistycznym i zajęciach pozalekcyjnych* (AP, Krakowie, Ojców 2006); 4. *Problemy metodyczne szkolnych interpretacji dzieł literackich i innych tekstów kultury* (XIII Jesienna Szkoła Dydaktyków Literatury i Języka, AP, Kraków 2007); 5. *Dydaktyka Literatury i Języka Polskiego. Tradycje – Teraźniejszość – Perspektywy,* (UP, Kraków 2008).

W okresie 2009–2013 wchodziłam w skład Komitetu Organizacyjnego konferencji międzynarodowej *Edukacja XXI wieku,* organizowanej cyklicznie przez Wyższą Szkołę Bezpieczeństwa w Poznaniu i odbywającej się w Zakopanem. Wykaz konferencji, w których brałam czynny udział w załączeniu.

7. Dorobek dydaktyczny, prace organizacyjne, popularyzacja nauki i pełnione funkcje:

W Katedrze Dydaktyki Literatury i Języka Polskiego prowadzę seminaria licencjackie i magisterskie. Ich uczestnicy – słuchacze studiów niestacjonarnych (łącznie kilkanaście osób) zajmują się przeważnie badaniem szkolnej recepcji tekstów kultury, rolą literatury w formowaniu osoby nastolatka, miejscem wybranych utworów/tekstów kultury w programach i podręcznikach do kształcenia kulturowo-literackiego na wszystkich trzech poziomach edukacji polonistycznej oraz znaczeniem zarówno obudowy dydaktycznej książek szkolnych, jak i kontekstów (np.: historycznych, muzycznych) w motywowaniu uczniów do czytania i odbioru literatury oraz rozwijaniu ich kompetencji nadawczo-odbiorczych. W okresie 2002–

2014 zrecenzowałam 65 prac: 47 magisterskich i 17 licencjackich z dydaktyki przedmiotowej oraz jedną pracę z zakresu kulturoznawstwa.

Prowadzę także przedmioty kierunkowe na trzech poziomach edukacji szkolnej (szkoła podstawowa, gimnazjum, szkoła ponadgimnazjalna) oraz po zmianie nazwy zajęcia z następujących kursów: prawne i etyczny aspekty zawodu nauczyciela, antropologiczne aspekty odbioru dzieła literackiego w szkole podstawowej, uczeń szkoły podstawowej jako odbiorca literatury, antropologiczne aspekty odbioru dzieła literackiego w gimnazjum i szkole ponadgimnazjalnej, uczeń gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej jako odbiorca literatury. W poprzednich latach prowadziłam też ćwiczenia ze stylistyki praktycznej i z regionalizmu w nauczaniu języka polskiego oraz poza uczelnią warsztaty dla polonistów, a przez kilka lat zajęcia dla uczestników Kursu dla Nauczycieli Języka Polskiego z Zagranicy, odbywającego się w Instytucie Filologii Polskiej (UP w Krakowie). Przyjmowałam na ćwiczenia z dydaktyki literatury i języka polskiego słuchaczy z Wilna. W roku bieżącym w wykładzie z prawnych i etycznych aspektów zawodu nauczyciela uczestniczyła grupa studentów z Rosji.

W roku 2002 zostałam wpisana na listę ekspertów Ministerstwa Edukacji Narodowej ds. awansu zawodowego w zakresie literaturoznawstwa oraz zarządzania oświatą i do 2011 roku wykonywałam powierzone mi zadania. Od 1 X 2004 do 30 IX 2008 roku pełniłam funkcję koordynatora ds. praktyk pedagogicznych IFP (zajmowałam się praktykami śródrocznymi i ciągłymi na studiach stacjonarnych, niestacjonarnych, podyplomowych i uzupełniających) i jako członkini Rektorskiej Komisji ds. praktyk pedagogicznych brałam aktywny udział w spotkaniach, których zadaniem stało się podniesienie jakości praktyk nauczycielskich. W latach 2006–2011 byłam członkinią Rady Naukowej Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie. W roku akademickim 2006/2007 powołano mnie do Zespołu opracowującego plany studiów (IFP), a w roku 2010/2011 na opiekuna słuchaczy polonistyki na studiach niestacjonarnych drugiego stopnia. Od roku akademickiego 2013/2014 wchodzę w skład Zespołu ds. Jakości Kształcenia (IFP). Moim zadaniem jest badanie oceny poziomu zajęć prowadzonych przez pracowników naukowo-dydaktycznych na podstawie ankiet wypełnionych przez studentów. Do tej pory przeanalizowałam 477 ankiet (181 w roku ubiegłym i 296 w roku bieżącym).

8. Współpraca z instytucjami, organizacjami i towarzystwami naukowymi:

Ściśle współpracuję ze szkołami różnego typu w celu jak najlepszego przygotowania studentów polonistyki do zawodu nauczyciela. Współpraca z dyrektorami szkół

i nauczycielami języka polskiego jest związana także z szeregiem badań empirycznych, jakie prowadzę wśród uczniów na wszystkich poziomach edukacji szkolnej. Współdziałałam również z Kuratorium Oświaty w Krakowie. Przygotowując się do realizacji badań wśród przyszłych nauczycieli polonistów, w 2008 roku rozpoczęłam też współpracę z uczelniami, których władze wyraziły pisemną zgodą na przeprowadzenie badań empirycznych.

Od roku 2012 jestem członkinią Międzynarodowego Stowarzyszenia Studiów Polonistycznych (Kraków, ul. Grodzka 64), którego celem jest rozwój i promowanie studiów w zakresie języka, literatury i kultury polskiej, prowadzonych poza granicami Polski. Temu służy między innymi rozwijanie współpracy ze środowiskiem polonistów zagranicznych i krajowych oraz z wieloma instytucjami.

9. Informacje o współpracy międzynarodowej i uczestnictwie w programach europejskich:

W roku 2010 podjęłam współpracę z Uniwersytetem Pedagogicznym w Wilnie, obecnie (po zmianie nazwy) Litewski Uniwersytet Edukologiczny. W ramach europejskiego programu Erasmus prowadziłam wykłady i warsztaty dla studentów wileńskiej polonistyki. Terminarz czterech pobytów w uczelni partnerskiej przedstawia się następująco: październik 2010; październik 2011; wrzesień 2012; październik 2014. Współpracuję również ze Stowarzyszeniem Polonistów na Litwie. W październiku 2011 roku zrzeszeni w nim nauczyciele uczestniczyli w Wilnie w przygotowanych przeze mnie zajęciach.

10. Nagrody i odznaczenia:

Otrzymałam trzy indywidualne nagrody JM Rektora:

- II stopnia w 2005 roku za niezwykłe zaangażowanie i solidną pracę nad organizacją praktyk szkolnych studentów polonistyki;
- III stopnia w 2006 roku za opracowanie nowoczesnego systemu organizacji praktyk nauczycielskich śródrocznych i ciągłych dla dziewięciu roczników studiów polonistycznych (ok. 600 osób) stacjonarnych, niestacjonarnych, podyplomowych i uzupełniających;
- III stopnia w 2007 roku za monografię naukową, pt: *Uczeń w roli publicysty. Przygotowanie piętnastolatków do życia społecznego w kształceniu polonistycznym,* Kraków 2006.

W roku 2007 zostałam odznaczona przez MEN Medalem Komisji Edukacji Narodowej za szczególne zasługi dla oświaty i wychowania.